

Juryns motivering:

Om längtan efter vänskap och svårigheten att förstå sociala mönster beskrivet med trovärdighet och med ett språk lika gnistrande och precist som mandala-mosaiken i novellens slutscen.

Flytten

Gasdoften smög sig in i hennes näsborrar och drog fram minnen från det förflutna. Hon var återigen omgiven av mjuka kullar och berg. Kinderna var klubbiga av de hundratals tårar som runnit nerför hennes kinder under natten. Flickan, som hette Jemina, kände sig trött. Det var jobbigt att träffa så många nya människor på samma gång, och att uppfatta deras miner och ironin bakom deras meningar tömde henne på energi. Hon avskydde förändringar och hennes blyghet misstogs ofta för oförskämdhet. Jemina var elva år och vänlös. Ensamheten brukade värka i hennes bröst när hon var yngre men nu hade tomheten ersatt den. En tomhet som endast mandala-mönster kunde fylla. Den geometriska bildformen upptog många timmar av hennes dagar. Genom åren hade Jemina samlat på sig en mängd olika handdukar, badrumsmattor och målarböcker prydda med mandalamönster. Det var något hennes föräldrar inte förstod sig på. Deras oroliga, nattliga konversationer kretsade ofta kring deras enda barn. Visst saknade Jemina vänner, men längtan efter vänskap fanns alltid där. Hon lyckades aldrig behålla de få vars intresse hon lyckats fånga om så bara för ett ögonblick. De vuxna gav råd, men råden fungerade sällan. Jemina hälsade artigt, frågade andra om deras intressen och började sedan berätta om sina egna. Men hon lade aldrig märke till tiden när hon oavbrutet delade med sig om det som fick hennes själ att brinna av lycka. Ibland kunde tjejerna i Jeminas klass fråga henne retsamt om hennes intressen, men det visste hon inte till en början. Det var svårt att skilja på uppriktiga frågor och sarkasm. Världen innehöll så många sociala koder, påtvingade kramar och meningar som formulerades på ett sätt, men som hade dolda budskap som alla verkade förstå förutom hon. Det var som att hon kastats ut i världen utan någon manual. En jul när hela klassen fått i uppgift att skriva sina önskelistor i klassdagboken skrev Jemina ”vänner”. Klassläraren Lena läste det och klappade henne försiktigt på axeln. ”Jag vet hur det känns att vara annorlunda”, tröstade

hon. ”Det känns som att man ständigt befinner sig i ett mörker. Men det blir lättare ju äldre man blir, för med tiden så hittar man andra som också känner så. Och nya vänskaper bildas.”

Den dagen gick Jemina hem med ett glatt hjärta. Hennes lärare och föräldrar hade under hela hennes skoltid försökt få de andra barnen att inkludera henne i deras lekar och konversationer, utan att lyckas. Men Lena hade givit henne hopp. Och hopp är ovärderligt.

Jeminas mamma var en tanig men stark kvinna. Hon kom från landet av mjölk och honung men valde som ung att flytta långt därifrån. Mammans släktingar i Sverige försökte få henne att flytta till Stockholm, där det fanns mer liv och fler möjligheter, men hon vägrade. Hon förälskade sig i den nordliga tystnaden. Hennes själ sökte sig till den hisnande vackra naturen i norra Sverige och hon tröttnade aldrig på norrskenets skimmer. Somrarna var magiska. Familjen badade i sjön varje dag, skrattade under midnattssolen varje natt och livnärde sig på friheten. Vintern kom däremot som en storm som tog med sig allt i sin väg. Jemina visste vad som väntade. Mamma skulle dra sig tillbaka. Hon skulle börja älta över det förflutna. Över sin kroppsform och sina bristningar. Över att hon valt sin egen destination och alla misstag hon begått på vägen dit. Det spelade ingen roll hur mycket pappa försökte trösta och hela henne med sin kärlek. Ångesten skulle senare byta skepnad. Och sorgen skulle ta vid.

”Årstidsbunden depression”, kallade läkarna det. Pappa förklarade att mörkret gjorde mamma ledsen. Det var som om vinterhalvårets becksvarta himmel letade sig in i hennes psyke, för att förstöra och förgöra. Den senaste vintern hade tårt så hårt på mamma att det nästan bara fanns ett skal kvar av henne. Pappa bestämde sig där och då. De skulle flytta tillbaka till landet av mjölk och honung, där solen aldrig slutade skina.

Jemina tog nyheten med sorg. Hon kunde inte tänka sig ett liv utan gröna skogar, skimrande blå sjöar som förvandlades till kristalltäcken under vintern och den

eviga stillsamheten. Tanken på flytten gjorde henne illamående.

Men mamma var en av de två viktigaste personerna i hennes liv. Och mamma behövde förändringen. Jemina bet därför ihop och började packa med pappa. De packade ner kläder, skor, pennor, penslar, målarböcker och handdukar. De följande veckorna upptog Blocket större delen av pappas tid. Han sålde bilen, möblerna och mammas smycken. Efter att veckor som kändes som dagar flugit iväg var det dags för flytten. Jemina tummade försiktigt på presenten som hon fått av klassen. Det var boken om den lilla tygkaninen fast i en nyare upplaga. Omslaget var så vackert att hon knappt vågade röra vid den. Det var den enda boken som Jemina hade återkommit till under alla sina skolår. Hon tyckte om berättelsen och hon förstod budskapet boken ville förmedla till läsaren. Det viktigaste i världen är inte att vara omtyckt, vacker eller rik. Det viktigaste i världen är att vilja vara sig själv.

Väl vid flygplatsen hade klumpen i Jeminas mage vuxit sig större. Hon tänkte på allt som kunde gå fel. Det var en sak att vara den udda fågeln där hemma, men tanken på att vara annorlunda i ett annat land, med nya människor som hånade och retade genom nya, hemliga koder fick Jemina att rysa. I flygplanet satte hon sig vid fönstret och kunde inte hejda tårarna som började rulla nerför kinderna. Det var mycket hon skulle sakna. Men pappa kanske hade rätt. Förändringar behöver inte vara dåliga. De kan föra med sig något bra också.

Efter sex timmars resande kom familjen fram till landet av mjölk och honung. Solen lyste upp Jeminas runda ansikte som mormor höll mellan sina åldrande händer. Mormor pussade Jeminas kinder och bakom henne stod en äldre kvinna och ett barn som väntade på att bli presenterade. ”Jemina”, sa mormor. ”Det här är min vän Dido och hennes barnbarn Nora. De har väntat så länge på att få träffa dig.” Den rödhåriga flickan gömde sig bakom sin mormor och log ett stort leende som avslöjade ett stort gap mellan hennes övre framtänder. Jemina hälsade försiktigt på henne medan de vuxna gick fram till de väntande taxibilarna. Under bilresan vågade Jemina inte trötta ut Nora med sitt prat. Det hade blivit fel så

många gånger tidigare och hon ville inte förstöra chansen till en eventuell vänskap. Men Nora verkade obekymrad över tystnaden. Hon vevade ner bilrutan och andades in den varma luften som välkomnades in. Hemma hos mormor fyllde doften av mat det trånga, lilla köket. Nya människor kom fram och ville pussa Jemina på kinderna. Det var tradition men den repetitiva, kärleksfulla gesten gjorde henne utmattad. Jemina sökte skydd i gästrummet men fick endast ett par minuters vila innan någon knackade på dörren. Det var Nora.

Mandala-samlingen låg utspridd på golvet och Nora stirrade förundrat på den. Efter en lång tystnad tittade hon slutligen upp. ”Följ med mig”, sa hon. Jemina gjorde som hon blev tillsagd och hamnade slutligen framför en stor, bekant byggnad.

”Vad ska vi göra i Gyllene palatset?”, frågade hon. Nora tog fram den vinröda sjalen som hon hållit i under vägen. ”Du ska få se”, svarade hon. ”Men först vill jag att du tar på dig ögonbindeln, och du får inte tjuvkika”. Medan Nora ledde Jemina fram till dit de skulle började hon fundera på vad det kunde vara som Nora ville visa henne. Hennes klasskamrater hade utsatt henne för så många grymma skämt att hon numera avskydde överraskningar. Men när hon slutligen fick lov att öppna ögonen fylldes de av tårar. Väggen framför henne pryddes av det vackraste mönster hon någonsin sett. Varje mosaikbit hade noga valts ut, och tillsammans utgjorde de tusentals, eller kanske miljontals, bitarna ett oändligt antal mandala-former. Jemina iakttog varje liten detalj och efter en lång tystnad mötte hon den otåliga Noras blick och tänkte leende för sig själv att förändringar faktiskt inte var så dumma trots allt.

Avan (Hederspris Novellprisfesten 2020)